



→ Scènes uit vlnr *Michaels Jugend*, *Mädchenprozession* en *Orchester-Finalisten* uit Stockhausens *Aus Licht* in de Gashouder. FOTO'S RUTH & MARTIN WALZ/DNO

Holland Festival Stockhausens klankfantasie is onbegrensd

Álles aan Aus Licht is verbluffend

In de Gashouder klonk de afgelopen dagen vijftien uur muziek uit Karlheinz Stockhausens operacyclus *Licht*. Operatie geslaagd. Het verlangen naar een echte, integrale opvoering is er sterk door aangewakkerd.

KLASSIEK

STOCKHAUSEN – AUS LICHT

Gehoord 31/5, 1-2/6, Gashouder

Nog te horen 4, 5, 6, 8, 9, 10/6, aldaar

“Om de historische waarde van Stockhausen te meten, moet je dat stuk een keer opvoeren, zodat je erover kunt oordelen,” zei Henk van der Meulen, de directeur van het Koninklijk Conservatorium in 2016, toen de plannen voor een integrale opvoering van de zevendelige operacyclus *Licht*. *Die sieben Tagen der Woche* wereldkundig werden.

Vanwege de kosten en de moeilijkheidsgraad kwam die integrale cyclus niet van de grond. Het compromis, dat de afgelopen dagen in de Gashouder was te zien en te horen onder de titel *Aus Licht*, verpulverde echter alle eventueel bestaande scepsis die rond de persoon Karlheinz Stockhausen en zijn muzikale universum moge bestaan. Dit werk is van een absolute buiten-categorie.

Álles aan de productie *Aus Licht* is verbluffend. Om te beginnen de locatie – de Gashouder is een magische ruimte. Dan de prestaties van de instrumentalisten en zangers, voor het leeuwendeel studenten van het Haags conservatorium. De klankregie van onder anderen Paul Jeukendrup en Jan Panis. De decors en vooral de belichting van Urs Schönebaum. De video's

van Chris Kondek en Robi Voigt. En het unieke theatrale vernuft van Pierre Audi en de algehele muzikale leiding van Stockhausens levensgezellin Kathinka Pasveer, die ook nauwelijks kon geloven hoe magistraal het allemaal uitpakte (“Stockhausen zou het allemaal fantastisch hebben gevonden”).

Aus Licht biedt vijftien uur muziek uit de operacyclus, verdeeld over drie lange en intensieve dagen, die de serieuze luisteraar betovert, ontroert en soms ergert, en in elk geval permanent verrast. Drie dagen lang zaten duizend mensen in aandachtige stilte te kijken en te luisteren, als getuigen van een mystiek muziekrutueel waaraan je je wel móest overgeven, omdat de klanken en de beelden dit afdwongen. In mijn dertig jaar als muzikrecensent van deze krant heb ik, hoe hysterisch het misschien ook zal klinken, nog nooit zoiets moois – bij gebrek aan een beter woord – meegemaakt.

Stockhausens muziek is dan ook met niets en niemand te vergelijken. Elk stuk opnieuw getuigt van een onbegrensde klankfantasie; nooit komt hij met iets wat je verwacht of wat je zelf zou kunnen bedenken.

Dag 1

Licht vertelt het verhaal van Michael, Eva en Luzifer en gaat over liefde, conflict en verzoening. Kennis ervan kan het genot vergroten, maar eigenlijk is dat alleen in de eerste grote scène uit *Donnerstag* van belang. In *Michaels*

De duizend aanwezigen waren getuige van mystiek muziekrutueel waaraan je je wel móest overgeven

Jugend heeft Stockhausen zijn autobiografie verwerkt (psychotische moeder wordt vermoord door de nazi's; vader sneuvelt aan het front). De bijbehorende muziek is vooral vreemdend, maar de beelden van Audi en Schönebaum zorgen voor diepe ontroering. *Michaels Reise um die Erde* is een meesterwerk; de zenit van Stockhausens componeren. Alleen al voor dit stuk zou je een kaartje kopen. En dan moeten de *Unsichtbare Chöre*, de volledig elektronische muziek waarmee de eerste dag afsluit, nog komen. Het publiek mag rondlopen. In het blauwe licht ontstaat spontaan een scène uit een niet-bestaande film van Tarkovski.

Dag 2

De *Samstags-Gruss*, een kort stuk voor koperblazers, wordt vanwege de pure schoonheid van de geprojecteerde abstracte beelden in zwart en rood een overweldigend emotionele ervaring. Audi's encensering is geen gewone encensering; het is een kunstinstallatie met een geheel eigen poëzie. De lange fluitsolo *Kathinka's Gesang* is duizelingwekkend. In *Luzifers Tanz* zit een muur van blazers op een hoge tribune. Niet Stockhausens sterkste stuk. Wel weer zeer fraai: de *Mädchenprozession*, waarin een geweldig koor van jonge meisjes in witte gewaden de ziel streelt. Verpletterend is daarna het elektronische *Freitags-Abschied*, waarin een basgitaar onwaarschijnlijk inventief om een verzwegen puls heen danst.

Dag 3

Michael sneuvelt in zijn strijd tegen Luzifer. Soldaten met trompetten en trombones rennen door de gangpaden. Onthutsend mooi is daarna *Pietà*, een duet van sopraan en flügelhoorn, waarin geen normale noot voorkomt. Nog een hoogtepunt: *Welt-Parlament*, duizelingwekkende koormuziek. Tamelijk vreselijk en rond uit verschrikkelijk zijn daarna *Orchester-Finalisten* en het *Helikopter-Streichquartett*. Met *Engel-Prozessionen* eindigt *Aus Licht* in een verbijsterend totaal-chromatisch slotakkoord.

Ik ben hier voorlopig nog niet van hersteld.

Erik Voermans